List 10. **NOVICE** Tečaj XLI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 7. marca 1883.

Obseg: O skušanji kaljivosti gozdnega semena. — Odgovor na gospodarstveno vprašanje v 7. listu „Novic“ od dné 14. februarija t. l. — Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor. (Dalje.) — Kako rane odpraviti pri češnjah, breskvah, češpljah in te vrste sadnega drevja. — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanji ljubljanskega močvirja. (Dal.) — Varstvena priprava na krožno žago. — Govor grofa Belcredija o premembi šolske postave v gospóski zbornici na Dunaji. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O skušanji kaljivosti gozdnega semena.

Važno je za posestnike, kateri s semenom pogozdujejo, da seme, predno ga kupijo in sejejo, poskušajo, je li kaljivo ali ne, da se ognejo denarnih zgub in nevspehov pri sejanji.

Želod mora biti doraščen in ne piškav. Če ga po dolgem prerežeš, mora jedro rogasto zunanjo kupico popolno napolniti, rumeno-belo in sočnato biti. Jedru enaka mora biti tudi na koncu jedra se nahajajoča spodnja kal.

Bukovo seme (žir) se po dolgem prereže. Jedro, kakor tudi na konci jedra se nahajajoča spodnja kal, sta bela, sočnata in frišna. Jedro ima sladek, mandeljnu podoben okus.

Brestovo, jelšino in brezino seme se prerezuje. Ako so jedra močnata in se iz strtih pokaže oljnata ali vodena tekočina, je seme pripravno za setev. Starost teh semen se ne more spoznati.

Gabrovo seme se po dolžini prereže. Če se jedro tesno v kupici nahaja, je znamenje, da je seme dobro.

Če se od javorovega semena zunanja sivorujava kupica odlušči, se najde jedro v lopatice spremenjeno, katere se zvite v kupici dobé. Če je barva zelena, lopatice sočnate in frišne, je seme za setev pripravno.

Prerezano jesenovo seme ima jedro vosku podobno, frišno, višnjevo bele barve in skominast okus.

Zdravo borovo zrno ima črnorujavo barvo. Svetlorujavo ali svetlosivo zrno je gluho. Prerezano ima belo jedro, ki tesno v kupici tiči. Če zrno stareš, prikaže se mastna frišna tekočina, katera ima smolnat duh.

Smrekovo zrno je rujavo. Slabo seme je bolj majhno in nedorastlo. Če se zrno stare, se pokažejo enaki nasledki, kakor pri boru.

Ako je jelkino (hojevo) seme zrelo, ima zunanjo kupico rujavosvetlo. Jedro bele barve in spodnja kal zelena. Če jedro stareš, prikaže se veliko lepodišečega trpentina.

Majhno mecesnovo seme ima svetlorujavo, debelo in trdo kupico in je bolj trdo, ko borovo ali smrekovo seme. Sicer ima pa enake lastnosti, kakor ona dva.

Splošno se pa kaljivost semen spozna, ako se v kako posodo dene dobre zemlje, vseje nekaj zrn, postavi posodo na gorek kraj in z vodo poškropi. Šilovno seme kali uže v 14—20 dnéh. Ako ga $^3/_4$ od gotovega števila kalí, je seme prav dobro. Konečno se kaljivost semena še spozna, ako se železna plošča razbeli in gotovo število semena ná-njo potrese. Dobro seme razpoči, slabo se le počasi zogljeni.

Odgovor

na gospodarstveno vprašanje v 7. listu „Novic“

od dné 14. februarija t. l.

Žive meje so „Novice“ mnogokrat in po zaslugi priporočale, pa tudi ne brez vspeha, kakor se vsakdo na prav mnogih krajih, kjer Slovenci bivajo, lahko prepriča. Enako in deloma še bolje pa napredujejo žive meje po druzih deželah, in to posebno v onih, kjer tudi sadjereja dobro napreduje.

Gospod F. R., ki ste stavili vprašanje v omenjenem listu „Novic“ gledé ovir in zaprek, katere se kažejo pri dejanskem zasajanji živih mej, nam bodete dovolili, da Vam odgovorimo na kratko, kolikor moč razumno in vendar po moči zadostno.

Pred vsem drugim dovolite, da izrečemo svoje prepričanje, da se toliko in tako sitnih zaprek, kakoršne Vi naštevate, prav redko nahaja skupaj pri enem posestvu, so pa zapreke deloma tudi samo navidezne.

Prvo, česar noben gospodar nikdar ne sme prezreti, je to, da je na svoji zemlji sam gospodar, in da mu je sveta dolžnost, posestvo vedno varovati, da si na njem drugi ljudje ne prisvojijo pravic. Latinec pravi: „vigilantibus jura“, to je, „čuječim pravica“.

Prezirati pa ne sme, da je gospodar samo na svojem in s svojim posestvom, in v tem enako opravičen z drugimi gospodarji.

Iz te lastninske pravice sledi, da vsak gospodar na svojem posestvu in s svojim posestvom sme prosto ravnati. Rimski pravniki imeli so v tem smislu izrek: „kdor se svojih pravic poslužuje, nikogar ne žali.“

Naš občni državljanski zakonik pa v tem oziru določuje v §. 354: „Last, mišljena, kakor pravica, je oblast, z bistvom in vžitki kake reči po svoji volji ravnati in vsacega druzega od tega izklepati.“

§. 364. pa to splošno pravico omejuje tako-le:

„Sploh se more pravica lasti le toliko rabiti, kolikor se s tem v pravice druzega ne sega, in meje ne prestopijo, katere so v postavah za ohranjenje in povikšanje občne blažnosti predpisane.“

Posebno gledé drevja (ali grmovja) pa določuje občni državljanski zakonik sledeče:

§. 421. se glasi: „Last drevesa se ne odločuje po koreninah, ki se po mejni zemlji razširjajo, ampak po deblu, katero iz tal kviško molí. Ako deblo na mejah več lastnikov stojí, je drevo njih vkupna lastnina.“

§. 422. pa pravi: „Vsak lastnik zemlje sme korenine tujega drevesa iz svojih tal izdreti in veje, ki nad njegovim zračnim prostorom visé, odsekati ali drugače porabiti.“

Iz tega je lahko razvidno, da sploh vsak gospodar na svojem posestvu sme storiti, kar mu drago.

Navedena postava stavi mu samo na dve strani meje, in to:

a) da s tem ne sega v pravice druzega;
b) da ne prestopi mej, katere so v postavah za ohranjenje in povikšanje občne blažnosti predpisane.

Dobro bo tedaj omenjeni postavni meji nadrobneje ogledati.

Kdaj segam v pravico druzega?

Na to vprašanje bo vsak razumen, nepristransk človek v vsakem posebnem slučaji kmalu in enako pravično odgovoril, ali uže postave kaj pozna ali ne.

Kdor ima popolne in neprikratene gospodarske pravice na svojem zemljišči, sme redno storiti s svojim imetjem, kar mu drago.

Ako bi bile te pravice kakor koli postavno omejene, tedaj veljajo te meje.

Vsakdo bo vedel, da tudi na lastni njivi ne sme žeti, ako jo je dal v najem in dokler najem traja; ako sem sosedu dovolil pravico poti, steze čez moje zemljišče s pogodbo ali po oporoki, tedaj mu gre ta pravica in vá-njo segati ne smem.

Enako veljá se ve da tudi, ako bi bil sosed tako pravico bodi-si vsled moje dobrovoljnosti ali malomarnosti priposestval.

V vseh teh slučajih je lastninska pravica moja omejena, ne več popolna in vezan sem, ozirati se na te meje.

V takih slučajih postane moje posestvo nekako služno sosedovemu posestvu in zato postava tudi nekatere vrste omejenja lastninske pravice imenuje služnosti, in s stališča opravičenega imenuje jih „pravice služnosti“.

Naš občni državljanski zakonik o služnostih med drugim to-le določuje:

§. 472. se glasi: „Pravica služnosti lastnika zavezuje komu druzemu v korist zastran svoje reči kaj trpeti ali opuščati. Ta pravica je stvarna in ima moč zoper vsacega posestnika služne reči.“

§. 480. pravi: „Ime služnosti je ustanovljeno v pogodbi, v poslednji volji, v sodnem izreku, ki se je pri delitvi vkupnih zemljišč storil, in zadnjič v zastaranji.“

§. 481. pravi: „Stvarna pravica služnosti na nepremakljive in sploh take reči, ki so v javnih bukvah vpisane, se more samo z vpisom vá-nje pridobiti.“

§. 484. se glasi: „Posnetek gospodovalnega blaga more sicer svojo pravico rabiti, kakor se mu ljubi; vendar se služnosti ne smejo razširjevati, marveč se morajo stesnovati, kolikor dopušča njih narava in namen, zavolj katerega so ustanovljene.“

Ako bi v tem oziru pogledali še nekatere nadrobnosti ravno pri tem vprašanji pomenljivih služnosti, pogledati bi bilo še dva paragrafa.

Glasi se §. 492.: „Pravica steze obsega pravico, po tej stezi hoditi, dati se po njej od ljudi nosit ali druge tod k sebi puščat. Z gonjami je zvezana pravica, samokolnice se posluževati; s kolovozom pa pravica, z eno ali več vpregami voziti.“

§. 493. pa se glasi: „Nasproti se, brez posebnega dovoljenja, pravica hoje ne more razširiti na pravico, jezdariti ali se od živali nosit dati; tako tudi ne pravica gonj na pravico, težko bremena čez služno zemljo vlačiti; ne pravica vožnje na pravico, razpuščeno živino čez-njo goniti.“

To so na kratko tista postavna določila, na katera bi bilo posebno gledati pri vprašanji, s katerim se pečamo.

Druge v zgoraj navedenem §. 364 sploh omenjene meje zadevajo splošno blagostanje, na priliko, na javni promet, na varnost zoper škodo ognja, zdravstveni oziri itd., na katere se bo pa v predstoječem vprašanji prav redko kdaj ozirati, k večemu na ozir prometa, ki je vsikako merodajen v to, da se vožnja po javnih cestah ne ovira.

Sploh smemo tedaj trditi, da se nobenemu gospodarju ne sme braniti, da bi svojega posestva ne ogradil z živo mejo.

Saditi mora, se ve da, živo mejo na svoje zemljišče in tako, da tudi vejevje, kedar se živ plot zaraste, ne sega na tuje.

Ali potem pri živi meji raste kopriva ali sama deteljca, ali sosedove čebele potrebujejo strežaja, da jim pomaga čez plot, ali morajo morebiti frčati na okrog, to ne briga gospodarja bolj, kot ono, ako mu sosedove čebele hodijo na njegove cvetice méd lizat, ker sploh veljá pravilo, da tisti nikogar ne žali, kdor se poslužuje svojih pravic.

Vsi taki ugovori so manje ali veče sitnosti, katere se morajo tem bolj odločno premagati, ker mora vsak razumen kmetovalec veliko korist živih mej pripoznati in onega podpirati in posnemati, kateri začenja z dobrim izgledom.

Poleg živega plota še posebne ograje sploh treba ni, vsakako je pa potrebno, da mlade sadike plotove dobé nekaj opore za prva leta.

Mladine, katera menda uže od časov bibličnega paradiža rada preži na sadje, posebno, ako je prepovedano, ne bo nikdar moč popolnem odgnati od sadnega drevja; nekaj mora pomagati ograja, nekaj pa potrebni „sultan“, nekaj palica, nekaj svarilo, posebno v šoli, največ pa splošno razširjenje sadjereje; kar se bode pa po vsem tem še vendar-le po mladini sadja pokradlo, moral bo prizadeti zapisati na račun redne zgube.

Sploh pa Vam živo priporočamo, marljivo in nevstrašeno zasajati žive meje, in ako bi tako vprašanje prišlo do gospóske, Vas bode — v postavnih mejah — prav gotovo podpirala.

Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

Oglejmo si nekoliko „Naznanila“ letnik 1870., zvezek 1.

Razun poročila o izvrševanji sklepov občnega zbora nahajamo poročilo o drugih opravilih od strani 8. do 40. Tukaj nahajamo ministerski razpis, v katerem je odobreno priznanje kmetijskih družeb zastopnikov, ki so se vdeležili kmetijskega zbora na Dunaji in javno izrekli, da so kmetijske družbe vselej pripravljene biti izvedenice ministerstvu, ob enem pa naznanja,

da se začasno odpové napravi deželnih kmetijskih svetov in kmetijskih svetovalcev pri deželnih gospóskah.

Z drugim razpisom vprašalo je ministerstvo družbo za mnenje o colni tarifi.

Na dalje bila je vprašana kmetijska družba zarad pospeha sadjereje in vrtnarstva in glavni odbor je ministerstvu priporočil:

a) udinjanje izvedenega vrtnarja, ki bi tudi po deželi potoval in podučeval o sadjereji in vrtnarstvu;
b) večkratne razstave sadja in povrtnine, ki bi se z denarnimi premijami počastile;
c) marljivim pa revnim sadjerejcem naj bi se brez plačila delile primerne in podučne knjižice o sadjereji in vrtnarstvu, pa tudi cepiči za požlahnovanje, kakor tudi posebno pridnim in zasluženim sadjerejcem manjšega posestva.

Drugi ministerski dopis zadeva svilorejo in bolezen svilnih črvičev.

Še drugo poročilo zadeva škodljive zapreke, kar se tiče ravnanja z gozdnim posestvom in z gozdnimi pridelki, v katerem glavni odbor našteva dotične napake v naši deželi.

Nadalje je glavni odbor c. k. vladi naznanil (stran 14 - 18) svoje mnenje o potrjeni postavi za Štajarsko zarad povzdige živinoreje.

Enako je glavni odbor tudi na ukaz c. kr. deželne vlade poročal, kaj misli o postajah cesarskih žebcev, ali bi ostale, kakor so dosihmal, ali je treba prestrojiti jih ali ustanoviti druzih, in kako bi se dalo postajam potrebno število žebcev primernega plemena.

Tudi na spomenico z vprašanjem, kako bi se dalo v našem cesarstvu napraviti to, da bi se iz tujih dežel toliko semena in živih rastlin ne uvažalo v naše cesarstvo, je odgovoril glavni odbor in nasvetoval:

1. Vse kmetijske in vrtnarske družbe naj stopijo v eno zvezo in skličejo vsako leto zbor družbinih poslancev, da varujejo vrtnarsko-kupčijske koristi in pospešujejo vrtnarstvo v našem cesarstvu.
2. Osnuje naj se oglasnik, ki bi zastopal vse naše domače vrtnarsko-kupčijske zadeve in koristi, kakor tudi vrtnarstvo sploh.
3. Večkratne razstave vrtnarskih pridelkov v zvezi z zgoraj (1.) omenjenimi zbori naj se napravijo in daje naj se podpora po najmanj 300 gold. za premije vsakoletnih razstav v deželi.
4. Ustanoví naj se napredovalna vrtnarska šola na Dunaji, ki jo podpira državna vlada.
5. Državne premije naj se naredé za posebne zasluge pri vrtnarski kupčiji, ki naj se podeljujejo izvan vrtnarskih razstav.
6. Vožnina pri poštah in železnicah naj se zlajša in vnanjim deželam enakomerno nastavi.

Daljno naznanilo ministerstva zadeva trtno uš, katero se je podružnicam podalo s prošnjo, da družbi koj naznanijo, ako bi pri trti zapazile posebno bolezen.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Pri češnjah, breskvah, češpljah in te vrste sadnem drevji

nahajajo se prav mnogokrat rane, iz katerih se drevesov sok izteka v podobi rumeno-rujavkaste smole. Vzrok tej bolezni je ali v mokro-mrzlih tleh, posebno tudi, ako se je drevo vsadilo preglobokо, nadalje gnojenje z ne izdelanim, zeló amonijakastim gnojem, ali pa v otiskah na koži drevesnega debla. Ako taka bolezen napade stareje drevo, se kmalu postara, zgubi rodovitnost in odmrje; mlado drevesce pa ta bolezen prav naglo umorí, ako se mu hitro ne pomaga.

Zamazanje z voskom in obveze so po sedanjih skušnjah prav malokdaj pomagale; nasproti pa priporočajo sadjerejci sledeče ravnanje, katero je poskušnje vredno. Vsa rana, iz katere se začne smola pocejati, se mora pred vsem do čistega izrezati, potem se zamaže s črnim milom (žajfo) in se dobro obveže.

Se ve, da je poleg tega treba odpraviti vzrok bolezni, tedaj mokrotni svet bolj osušiti bodi-si z odpeljavanjem mokrote, ali s tem, da se prst pomeša s cestnim blatom; konečno se je se ve da varovati zgoraj omenjenega gnojenja z amonijakastim gnojem.

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanji ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

XXIX. Loški kanal.

Ta 3765 metrov dolgi jarek veže — kakor smo uže prej omenili — Cornov kanal z Ljubljanico in ima nalogo, izpodtalno kakor tudi najvišo vodo odpeljati iz omenjenega kanala.

Spodnja zemlja leži tu deloma do 2·50 metra pod prihodnjo znižano najvišo vodo; zato se zamore le v začetnem koncu odkriti 2·50 metrov na dolgo.

XXX. Dragomirški kanal.

Ta 1760 metrov dolgi kanal izsušuje svet, ki leži nad Cornovim kanalom, in se izliva v poslednjega. Spodnja zemlja leži primeroma globoko, a doseči bi jo bilo mogoče, ko bi se jarku dno dovolj poglobočilo z izkopanjem šote; to globoko kopanje bi pa toliko veljalo, da bi se ne moglo opravičiti in to toliko manj, ker leži Dragomirški kanal na kopi nasipnine, ter je zemljišče v njegovi neposrednji bližini pokrito z ilovico, in ker bi bilo pri poglobočenji Cornovega kanala bolj svetovati, da bi se delalo z novimi, v nižavi skopanimi jarki na popolno izsušenje zemljišča in na izkopanje njegove šote.

XXXI. Goriški kanal.

Ta kanal je 4710 metrov dolg in se odcepi od Cornovega kanala; naredile so se take priprave, da bode nekaj izpodtalnih vod tega jarka in tudi vode Drobentinke odvaževal.

Spodnja zemlja dosegla se bode tu skorej popolnem.

XXXII. Lukovški kanal.

Ta 2920 metrov dolgi kanal se križa s Cornovim kanalom in se izliva v Drobentinko.

Ako se tudi strugi dno zniža, se vendar ne bode prišlo popolnem do spodnje zemlje.

XXXIII. Drobentinka.

Ta 5620 metrov dolgi jarek se križa s Cornovim kanalom, prevzame nekaj njegove vode in pozneje sprejme v-sé vodo Lukovškega kanala.

Ako se mu struga poglobočí in razširi, bode zemljišče popolnem suho postalo in spodnja zemlja se bode dosegla, izvzemši kratki kos med hektom. 43 in 50.

*

XXXIV. Radna.

Ta 5290 metrov dolgi kanal se tudi križa s Cornovim kanalom in vzame v-sé nekaj njegove vode.

Čeravno se bode zemljišče popolnem izsušilo, ko bode najviša voda v Ljubljanici znižana in se bode strugi po predlogu reguliral pad, se vendar spodnja zemlja ne bode mogla odkriti na kratki daljini med hektom. 28 do 44, kar bi se pa kljub temu le zamoglo zgoditi, ko bi se v ta namen hoteli žrtvovati se ve da mnogo veči stroški za poglobočenje profila.

(Dalje prihodnjič.)

Obrtnijske stvari.

Varstvena priprava na krožno žago.

Akoravno med Slovenci krožne žage še niso dosti razširjene, jih vendar na oči skoraj vsakdo pozna, kdor se za take reči sploh briga. Kjer se dela s soparico ali vodno močjo, se pa tudi pri nas nahajajo dostikrat krožne žage, kakoršno kaže pridjana podoba.

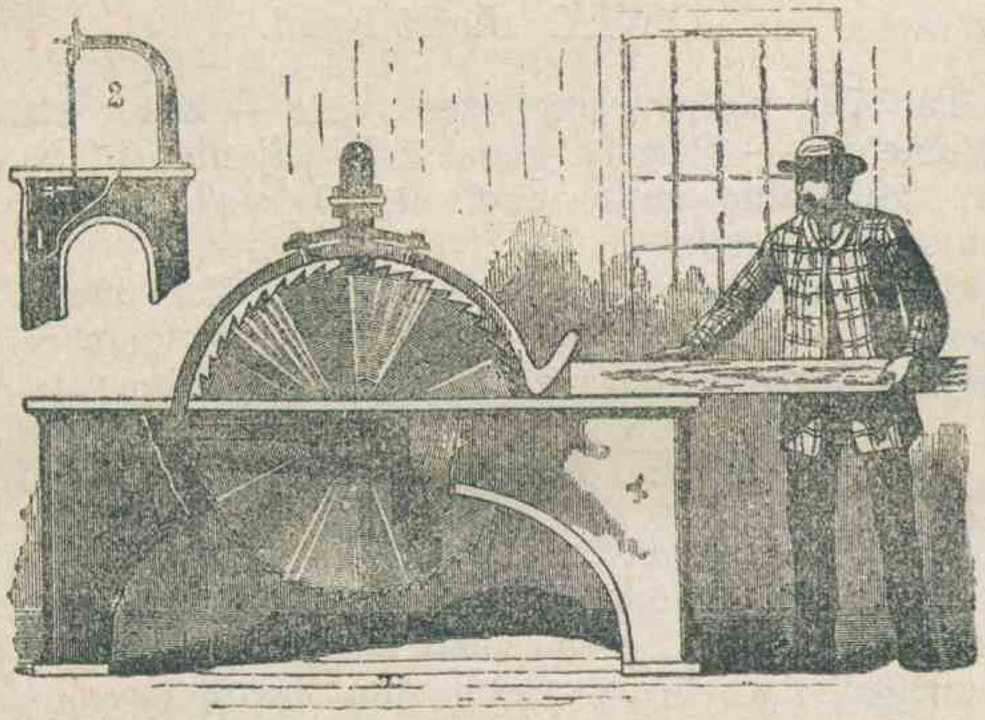

Kar sicer mizar ali tesar razžagava po cele ure, je na krožni žagi storjeno v trenutku in brez truda. — Ako hočejo tedaj naši obrtniki v kruhovnem boji z velikimi podvzetji shajati in tudi še kaj zaslužiti, morajo take iznajdbe tudi zá-se vpreči, kakor na pr. tudi naše mojškre in krojači zapregajo šivalnice.

Raba krožne žage pa je nevarna, ker brušena je ojstro, in vrti se z veliko hitrostjo in močjo, gorjé tedaj roki, ako ji pride preblizo! Pa nevarnost je tudi za glavo, ako hitro vrteči se zobovi zagrabijo in z veliko močjo zaženejo lesenino, ki bi jim prišla preblizo.

Velike vrednosti je zato v pridjani podobi razvidni pokrov, iznajden po Angležu R. W. Taylor. Pokrov je železen ali jeklen obod, ki pokriva vso zgornjo polovico žage in kateri dobiva na vrhu oporo od strani tje speljanega komolca, na katerem pa je pritrjen obod tako, da se po velikosti žage lahko spušča više ali niže. Na zadnji strani sega obod pod mizo, na sprednji strani pa je toliko odpogljiv, da se lesenina v žago namenjena potisne pod obod. Debelost oboda je približno ona od žage, širjava, oziroma višina, pa mora biti primerno močna (okoli 4 centimetre), da ga tudi trska ali druga vmes prišla reč ne skrivi. Kedar lesenine ni v žagi, sega tudi na sprednji strani pokrov do mize tako, da je popolnem pokrita.

Ta iznajdba kazala se je prvič na kmetijski razstavi angleški v Derby-u leta 1881. in so jo od tega časa naprej vpeljali na mnogo krajih.

Šolske stvari.

Govor grofa Belcredija

o premembi šolske postave v gospóski zbornici na Dunaji.

(Dalje.)

Kaj li je verska šola? So li pravi razum te besede ljudje uže popolnem zgubili? Verska šola je tista, v kateri je vera, in to pozitivna vera, jedro poduka, kjer so drugi učni predmeti v soglasji s to pozitivno vero in je tedaj ves poduk prešinjen z istim verskim duhom ter ravno zato postane versko odgojljiv. Pravijo pa, da je šola interkonfesijonalna (medverska), da je versko zmešana. Obe besedi ste silno slabi in gotovo ji rabijo le zato, ker se ji beseda „versko“ v kakoršni koli zvezi drži in je za vse tiste, ki dosti ne mislijo; morda dovolj, ako je ta beseda sploh pritaknjena. „Versko mešana“ je tista šola, v katero morejo vstopiti tudi otroci druge vere, in to je bilo prej pri stari šoli gotovo ravno tako.

„Medversko“ (interkonfesijonalno) je tisto, kar kaže vzajemno razmero, zvezo (prijaznost) med dvema verama. Zveza pa se komu vendar ne bo zdela tudi v tem, da se postavno kar naravnost zanika, da bi se pri poduku smelo gledati na vero? Ko je bila postava o razmerah med šolo in cerkvijo v razpravi, je grof Rechberg povdarjal, kako nevarno je, dosedanjo složnost med duhovni in učitelji razdreti, in tu mu je rajnki baron Hoppe z odobravanjem zbornice odgovoril, da je ta premislek uže sam na sebi neopravičen, ker gospodarstveni razlog razrušenja te složnosti sploh nikdar dopustil ne bo. Skusili smo, kako pičle peze so bili ti razlogi. Takrat je deželna vlada, zastopana po vitezu Hasnerji, izrekla, da je odločno zoper dvojnost (dualizem) v odgojevanji, da bi učitelji veronauka in ljudski učitelji obrnili se na drugo pot; to bi moglo le motiti, ne pa odgojevati, ona je posebno povdarjala, da je tudi učitelju dolžnost, versko odgojevati, da zavod, ki starišem ne podaja polnega poroštva za verske zadeve njihovih otrok, ne bi bil svoboden, marveč nesvoboden zavod. Doseči ta cilj, da ostane učitelj zmiraj v soglasji s katehetom, je takratna vlada §. 6. v postavi od leta 1868. tako vravnala, da je vladi pri nastavljanji učiteljev ostalo več proste roke.

V tem 6. §. — in to je važno tudi zavoljo večine, ki se danes zahteva — je stalo skonca, da more do šolske službe priti vsak brez ozira na njegovo vero. Grof Gleisbach je takrat nasvetoval, da bi se besede „brez ozira na vero“ odvrgle in tedanji minister vitez Hasner ga je v tem toplo podpiral. Toraj se je moralo misliti, da ta določba ni potrebna in ne v notranji zvezi s 3. členom temeljnih postav. Leta 1869. je bila razprava o ljudski šolski postavi, pa se je pokazal drug veter in v §. 48. te postave najdete zopet te besede, katere so leto prej tako skrbno iztrebili.

Postava od leta 1868. je odpravila verski znak šole, §. 2 določuje, da je ves poduk — izvzemši poduk v veronauku — neodvisen od vsake cerkve in verske družbe, in temu se pridruži §. 3., ki pravi, da ima vsak šolski otrok brez ozira na njegovo vero pravico, v šoli prejemati poduk.

Če je ves poduk neodvisen od kake cerkvene ali verske družbe, se vendar pravi, da je odvisen od kake pozitivne vere in če je neodvisen od te, mora biti odvisen od kakega druzega vpliva, in ta ne more biti nikakoršen drug, ko vpliv vednosti. In vednost gre uže več let materijalistično-monistično (svojo koristolovno)

pot. Recimo, da katehet, ki dalje prav nič vpliva nima na drugi poduk, marveč svojo reč uči kot poseben predmet, razlaga otrokom zgodovino stvarjenja, v drugi uri pa razklada učitelj otrokom večnost materije (to je, da svet od nekdaj stoji). Kaj je nasledek temu, gospóda? Ali ta, da se nauki kateheta popolnem pobijejo, ali da se otroci toliko zmešajo, da ne vedó več, komu bi verjeli. Zmešanje pa vendar ni odgojevanje. Ugovarjalo se mi bo, da učitelj naj kaj tacega ne pravi, toda najprvo naj bi postava tudi ne dovolila, da bi kaj tacega pravil; da pa postava to dovoljuje, o tem ni nobene dvombe. Berite le §. 3., po katerem ima učitelj razkladati, kar je „vredno, da se vé.“ Da se pri izbiranji gradiva drži merodajnih veljakov vednosti, tega učitelju ne morem zameriti.

Kaka nada toraj potem še ostane? Nobena druga, ko previdnost učiteljev. Kaj je pričakovati o vredbi šole, ki je v svojih nasledkih odvisna od tega, če ima vseh 27.000 učiteljev in učiteljic pravo previdnost, ravno tisto lastnost, ki se prav redko nahaja med ljudmi? Katehet ima učiti po dve ali k večemu po tri ure na teden, učitelj pa po 25 do 26. No, po tem je vendar jasno, v čigavi roki je glavna odgoja.

Ako se reče, da nima samo katehet versko odgojevati, ker to je tudi ljudskega učitelja dolžnost, prašam: kako naj bi, če ima prav tudi res voljo, to izvesti, ko postava zahteva, da ves poduk mora biti neodvisen od vere? In če prav to določbo pustim na strani: kako bo izvedel to, če v isti izbi pred njim sedé otroci raznih ver? Ali naj se pri odgojevanji drži le ene vere? Tako bi bilo tem prav, a oni bi bili žaljeni, ki so tudi navzoči, tega pa ne sme storiti. Kaj mu ostane toraj druzega, kakor pomagati si s kakim verskim modrovanjem! Kako bi pa to otrokom razumno razlagal? Če jim je razložil tako, da so razumeli, vzel jim je s tem pozitivno vero. O tem se ni treba motiti. Po naši postavi je šola načelno brezverska in nemogoče je, vspešno nravno podučevati. V tej zadevi imam jaz načelo to, da naj se tistim, ki so najbolj prizadeti, pri vravnanji šol ima dati neka gotova prostost. Jaz bi toraj občini, okraju, deželi dal prostost, naj vkrene in vravna šolo, kakor ji drago, ker država ima izreči le, da učiti se mora in kaj se mora učiti na vsak način. Če pa dotični storé to, kar se tu tirja, nima država gotovo nobenega povoda, da bi sama kaj vkrenila; ako se pa te tirjatve države ne izpolnijo, ima država vso pravico pristopiti in če nastane kak razpor med državo in občino, se zavoljo njega nima odgovarjati država.

Jaz nisem načeloma nasprotnik osemletne šolske dolžnosti. Le temu se upiram, da bi se s tem združena bremena nakladala občinam. Mislim si, da naj se dotičnim dá na prosto voljo njena vredba, kakor je to v Švici ali na Saksonskem, in če je treba, podaljša tudi obiskovanje šole, kakor na Saksonskem, kjer mora mladina srednje šole po 9, više pa še celó po 10 let obiskovati. Se ve, da mora potlej biti skrbljeno za to, da otroci revnejših starišev, če v njihovih krajih ni prvotnih šol, tudi na viših lahko šole dokončajo.

Na ravno tem stališči sem tudi gledé vere: kdor ustanovi šolo in pripomore k njeni vzdržavi, mora imeti pravico in prostost odločevanja o tem. Naj smo še tako mrzli proti veri, spoznati vendar moramo, da z ozirom na otročjo starost učencev, z ozirom na njihove razmere življenja šola mora imeti na sebi znak priprostosti; ta priprostost pa je čisto nemogoča brez enotnosti poduka. Tu je treba nekega jedra in ker je ljudska šola v prvi vrsti odgojevalen zavod, za odgojo pa je po človeški naravi, katere ne bodemo prenaredili, vera najbistvenejša in najvažnejša reč, more le vera biti jedro ljudske šole.

Prečudno je tudi to, da postavodajalci nikakor niso videli nevarnosti v tem, da se vednostnemu izobraženju škoda godi, ako postane šola verska. Kako li so mogli drugače dati verskim šolam pravico javnih šol? V Nemčiji, katere ljudske šole so proslavljali za izgledne, so bili ti izgledi verski. Na Pruskem, Virtemberškem, Saksonskem, Badenskem in v drugih nemških državah bile so takrat šole verske in so dandanes še. Pač so se v teh državah tudi podali sedanjemu vetru časa, da so realne stroke čedalje obširneje sprejemali v poduk v ljudskih šolah, toda spoznali so veliko važnost pozitivne vere za odgojo. Na Badenskem, čegar postava od 8. marca 1868. je bila naši postavi o ljudski šoli kopito, so določbe, s katerimi bi bili, ako bi se bile prenesle tudi v Avstrijo, tukajšnji katoličani prav zadovoljni. Tam je določeno, da verske ljudske šole ostanejo vse take, kakor so. Dalje je tam določeno, da, če je v kakem kraji, kjer je verska šola in je 50 otrok druge vere, je občinam dolžnost, za te napraviti posebno versko šolo in je država zavezana, zá-njo prikladati. Določeno je tudi, da se po več šol v eno samo spojiti sme le, ako verska občina v to privoli itd.

Če sta pa ta osemletna dolžnost šolskega obiskovanja in učni cilj res nedotakljiva temelja ljudske omike, kako li je bilo mogoče, v postavo sprejeti §§. 9 in 60, ki se tičeta tovarnih (fabričnih) šol in jih v prid vélikemu kapitalu izrečno dovoljujeta? §. 9. pravi, da se v takih tovarnih šolah mora podučevati po dvanajst ur na teden in to je še najmanj. Po dvanajst ur v tovarni šoli stoji toraj nasproti sedemindvajsetim v ljudski šoli. Ako preračunim čas primoranega šolskega obiskovanja po številu ur poduka v 46 tednih leta, najdem, da je po tovarnih šolah zadosti pet šolskih let. Če pa kmetič danes pri kaki šolski gospóski prosi polajšanja v tem za svoje otroke, kake težave in sitnosti ima, kake dokaze mora privésti! Nazadnje mu pa rekó še celó: „Ti si svojim otrokom sovražnik, to je izobraženju nasprotno. Tega ti ne dovolimo!“ — In, če ta mož jutri svoje otroke pošlje v tovarno šolo, ima vse olajšave, kakoršnih mu ne dovoli nobena gospóska — vse le vélikemu kapitalu v prid!

Tudi §. 21. ima olajšavo v tem, da otroci, ki so celih šest let po 28 ur na teden prejemali šolski poduk, imajo podučevati se le še v napredovalni šoli po manj ur na teden. Te dovolitve so veliko manjše od onih, katere ima §. 9. te postave. In če se temu ugovarja, da s takim sklepom občine veliko ne bo zadovoljnih, se godi uže vsakemu zastopu tako, da, če kaj sklene, je veliko ljudi s tem nezadovoljnih. Tudi v učnem oziru se mi ne zdi slabo to, marveč dobro, kajti dozdaj trden učni načrt še mogoč ni bil, zdaj pa bo opraviti imelo se z odločenimi nepremenljivimi naredbami in mogoče bo, osnovati učni načrt.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Orjaški hrast.* Blizo Behlheima na Bavarskem posekali so une dni hrast, kateri je videl čase Karola Vélikega. Ta hrast meri v obsegu 8 metrov in v srednjem premeri 2 metra. Iz 5 metrov dolgega kecla dobili so 15 kubičnih metrov lesa za rabo. Ena sama veja dala je 10 kub. metrov drv. Skupaj se je iz tega orjaka 62 kub. metrov drv in druzega lesa napravilo. Ni dvomiti, da je hrast podoba nemške zvestobe, ker pri nas ne najdemo enacih velikanov.

* *Visoka jelka (hoja).* V gozdu grofa Schönborn-Buchheim v Karpatih na Ogerskem stojí 63 metrov visoka jelka. Bila bi pa še viša, a je pred več leti vršiček zgubila. Deblo ima 57·41 festm. lesne vsebine, vrh pa 14.36 fm. V srednjem premeru meri 2·1 metra. Znamenito bilo bi zvedeti, se li tudi na Kranjskem še kje nahaja kaka tej podobna jelka?

Naši dopisi.

Z Dunaja 5. marca. — Za sabo imamo teden, v katerem ste zvonec nosili v naši politiki zbornica poslancev in pa dogodba Kaminsky-eva.

V zbornici poslancev bila je splošna razprava pri državnem proračunu, v kateri je vihar razsajal; švigale so ostre besede od ene in druge strani zbornice, pa tudi od sedežev vladinih. Govorniki na eni strani bili so: Klun, Oelz, Hausner, Matuš; na drugi strani pa: Carneri, Maag, Beer, Menger, Scharschmid in Herbst; v imenu vlade govoril je denarni minister dr. Dunajevski. Od levice govoril je rečno in deloma tudi hladnokrvno Beer, nekaj v številkah se je poskušal tudi Maag in Menger, toda računala sta deloma z napačnimi številkami, dokazala sta pa nekaj tudi ravno nasprotno od onega, kar sta dokazati nameravala; poleg številk poskušala sta pa tudi še stare kljuse, s katerimi jima pa prav nič ni šlo izpod rok. Carneri govoril je uvoden članek za časnike, v katerem je jahal kolikor toliko kričeče našemljene fraze, v katerih je svojim nasprotnikom razpostavil toliko slabost, da je v boji tudi prejel največ in najhujših udarcev. Kako sta ga zmlatila Hausner in Dunajevski, se bodo bralci nadrobno prepričali iz njunih govorov, katera jim bodo „Novice“ gotovo priobčile.

Scharschmid letos ni povedal prav čisto nič, kar bi se ne bilo uže vsaj po desetkrat ponavljalo v zbornici in v nasprotnih časnikih. — O Herbstu kaj več govoriti bi bilo škoda, on je zmiraj stari zvijač, mojster je iz dolge skušnje in navade v obračanji in preobračanji besed, podtikanji ne nameravanih misli, pa tudi star in starikast je Herbst tako, da bi se po pravici smel uže imenovati „Winter“. Kdor ga je slišal dvakrat, ga pozna, kdor ga je poslušal večkrat, se ga naveliča, kdor ga je pa poslušal ali njegove govore prebiral vseh preteklih dvajset let, ta pa je prisiljen k izreku: stari Herbst je minul.

Ta sodba se je slišala tudi po Herbstovem zadnjem govoru in res po pravici.

Na desnici govoril je Klun dobro, premišljeno in odločno; da je nasprotnike mnogokrat ostro zadel, pričajo strastni napadi, s katerimi skušajo levičarski časniki udarce vrniti. Najboljše govoril je Hausner, in v eni vrsti ž njim minister Dunajevski. Levičarjem je štreno zmešala poprava k finančni postavi, predložena po finančnem ministru, v katerem on izreka, da za primanjkavo 28½ milijona, in ako bi se ta tudi povikšala na 34 ali 35 milijonov, vlada ne bo potrebovala več, kakor posojila 16 milijonov, vse drugo bo vlada mogla poplačati z denarnimi zalogami svojih blagajnic, ne da bi zato s plačili prišle v zadrego.

Levičarji so se zeló pripravljali vladi očitati, da je primanjkava v proračunu skoraj veča in ne manjša, kakor je vlada obetala. Sploh se mora reči, da vsa pretekla 3 leta splošna obravnava k budgetu nikdar ni bila tako mlačna in suhoparna, kakor letos.

Druga dogodba preteklega tedna bila je Kaminskyeva. Prišel je zopet na Dunaj, da se zagovarja pred preiskovalnim sodnikom in pred odsekom državnega zbora. Kaj je Kaminsky izpovedal pred kazenskim sodnikom, se vé da ni znano, zadosti pa se sliši o tem, kar je povedal v odseku državnega zbora, in to kaže, da je Kaminsky Schwarzu izročil mnogo dragocenih pripomočkov za gališko železnico; na drugi strani je pa prav odločno trdil, da vlada ni prav čisto nič imela opraviti ali vpliva pri onih 600.000 gld., ne minister in ne nobeden uradnikov. Ako tedaj odsek zbornice ne bo dobil kaj bolj pomenljivega gradiva zoper vlado od druge strani, moral bo skleniti svoj posel s kratkim poročilom: spričevalom nedolžnosti za vlado, ali pa s tem, kar je desnica koj v začetku trdila, da zbornica nima v tej zadevi nič več storiti, potem ko sta Kaminski in Wolsky odložila svoja mandata. Kdaj bo levica prišla do tega, enako postopati s svojimi Kaminskymi, ki so pa za svoje posredovanje tudi res denarje spravili, tega mi ne bomo doživeli.

Vreme se je od včeraj popravilo, mrzlota odjenjava, tudi sapa se je polegla.

Iz Gorice 4. marca. (Izv. dop.) Predzadnjikrat sem poročal, kako celó od laške strani povdarjajo, da se Slovenci na Primorskem krčijo, ker jih moč italijanskega življa vedno bolj asimiluje in spravlja pod-se; sosebno pa da so naši Brici v veliki nevarnosti. Rekel sem, da narodna zavest v tem prelepem kraji goriške dežele še popolnem spi, v tem, ko laščina velike zareze dela v slovenske holme. Veliko smo krivi sami te žalostne prikazni, ker smo Brda do celega zanemarjali, dasi smo morali biti prepričani, da narod si tukaj sam ne bo mogel pomagati do potrebnega probujenja. Tu namreč vlada veliko uboštvo, ker ljudstvo velik del ni samostojno ali samo sebi gospodar, ampak se poti in muči za grajščake in velike posestnike, kakor v Lahih (v Furlaniji) laško ljudstvo. Z velikim trudom so nekateri rodoljubi v Brdih osnovali katoliško-politično-narodno društvo „Slovenski jez“ z namenom, da bi narod probujevalo. Načelniki društva so spoznali, od kod se tuji duh širi, ko vidijo, da morajo županstva in ljudstvo obračati se do italijanskih uradov, političnih in sodnijskih, in kako se župani, le premnogi, uklanjajo in tudi za domače potrebe v italijanščini uradujejo. Zato je preteklo poletje isti „Slov. jez“ odposlal peticijo do ministerstva, da bi se Brdom odredila posebna sodnija v sredi briskih občin. Prošnjo so dobro utemeljili, in sedaj ima ljudstvo nalog odgovarjati, ali tako sodnijo zares potrebuje in želi. Ko bi bil narod vzbujen količko kaj, bi spoznal svoj dobiček in bi se odločno ter enoglasno izrekel za sodnijo na domačih tleh. Ker pa so med župani mnogi popačeni in omahljivci ali celó nekateri brezznačajniki, bati se je, da se dá ljudstvo zapeljati in da odbije, kar se mu morda nikdar več ne bo ponujalo. Poleg tega bodo gotovo laški agitatorji vse storili, da bi se laški gospóski ne odtrgalo nekaj slovenskih občin. O nekih rodoljubih smo preverjeni, da tudi oni ne bodo rok križem držali, ampak narod v njegov prid in v blagor domovine še o pravem času prav podučili. Ali premalo imamo pravih agitatorskih sil, in tu se zopet maščuje kos slovenske politike, ki ne zna segati, kamor je največa potreba. Kjer se narod reši v takem položaji, reši se sam, in celokupnosti ali voditeljstvu ne bo mogel biti hvaležen.

(Konec prih.)

Prem 5. marca. (*Tužne novice.*) Nesreča nikjer in nikdar ne počiva, čemur tužni dokaz je zopet britkogrenjka osoda, katera je v soboto 3. t. m. popoludne okolo ¾ na 1. uro vas Košano (Britof) zadela. Ob tem času namreč, kar smo mogli od tukaj opazovati, pričelo se je kaditi; iz malega dima nastane celi dimni oblak in v dobri četrti ure bila je cela vas v plamenu. Strašen prizor! Ker je bilo prej dobrega pol meseca lepo, toplo in suho vreme, in je ta dan izredno burja razsajala,

ubogim ljudem ni bilo mogoče, razun lastnega življenja in kar so ravno na sebi imeli, skoraj ničesa rešiti. Strašni element je 46 hiš. štev. obsezajočo vas reduciral samo na 9, katere so nepoškodovane ostale, 30 gospodarjem je pa po ognji vse: živež, obleka, krma za živino in poslopja večinoma do tal vničeno. Ubogi in usmiljenja vredni ljudje! *) Uboštvo je imelo tu uže poprej svoj pravi dom, ker je bila vas pred kakimi — menda — 12 leti pogorela, in nekateri revnejši, kakor se čuje, še svojih poslopij z vsem potrebnim dosedaj v trdni položaj spraviti mogli niso. Koliko teže jim bode pa to v prihodnje, ker so zopet iz nova večinoma popolnem vničeni. Ravno ta vas je potrebnega lesa za krove in drugo potrebno toliko kot skoraj popolnoma — prazna in prosta, ker nima gozda z odraščenim lesovjem — nobenega. Hitre in bratovske pomoči usmiljenih ljudi in blagih src je nujno potreba. Ta pretužni položaj onesrečenih bode tudi „Novicam“ gotovo kdo drug še natančneje opisal. Jaz le še pristavljam: Kdor more, naj se silne revščine preubogih onesrečencev brez odloga usmili, ter naj jim s svojo, če tudi malo podporo in milim darom brez odloga na pomoč priskočiti izvoli! Hitra pomoč je dvojna pomoč, katero gotovo tudi mili Bog brez plačila in povrnitve ne pusti!

Kako je ogenj nastal, se ne vé. Zgorela je tudi žena, katera se je bila pred strašnim elementom v peč skrila. — Tudi je v ognji vzelo troje prešičev konec. Zavarovani bili so med onesrečenci le nekateri za male zneske — kakor se govori — samo štirje. Bratovščine sv. Florijana naj bi se vendar med ljudstvom malo bolj čislale in uvaževale!

Druga nezgoda v tej dolini bila je nenavadna in strašna burja, katera je celo noč od 3. na 4. dne t. m. tukaj kot besna razsajala. Pri slamnatih in opeknatih strehah je provzročila izrednih škod; tukaj na Premu so nekatere hiše in druga poslopja — s slabejšo slamnato streho toliko kot skoraj — razkrita. Včeraj zjutraj nabralo se je po zavetjih med hišami cele koše strešnice, a vsa vas bila je kot s slamo popolnoma nastlana. Ravno tako bilo je tudi pod opeknatimi strehami — bolj na izbrisih — polno razbitih opek ali korcev (žlebov) nahajati, kar vse bode precéj okroglega zahtevalo, da se zopet pošteno popravi.

V drugi polovici preteklega meseca imeli smo tukaj pravo in prijetno pomladansko vreme, in sicer tako, da so ljudje precéj zimskega ječmena nasejali in prav veliko gnoja na svoje njive izvozili; navihani marcij pričel je pa prec iz začetka svoje prismojene burke uganjat, ter je načinil uže veliko in občutnih škod.

Bog mili obrni skoraj vse na bolje! M. R.

Iz Dolnjega Zemona pri Ilirski Bistrici 23. svečana. (*Javno zahvalo*) izraža podpisano županstvo v svojem imenu in v imenu obdarovancev velikodušne u in vrlemu rodoljubu, dobrotniku gosp. Janezu Borštniku iz Dolj pri Borovnici, kateri je za neznatno odškodovanje tukajšnji občini velikodušno in milostno podaril 24 šopov (392 kilogr.) mladih odraščenih in izvrstno ukorenjenih, za vsako pogozdevanje sposobnih drevesic, za kar se preiskreno in presrčno vrlemu gospodu zahvalujem! — Bog mu njegovo blago dejanje tisočero povrni!

Občina Jablanca v Dolj. Zemonu pri Ilirski Bistrici.

Iz Ljubljane. — Danes naj spregovorimo tudi nekaj o vremenu. Uže skoro ves teden je silno vetrovno in mrzlo, vmes tudi suh sneg naletava. Polje okoli mesta je zeló osmojeno, pa ljudje pravijo, da škode ne bo, ker je zemlja suha. Koristno pa utegne biti to vreme zavolj kóz, ki so razsajale okoli Ljubljane, pa zdaj naglo ponehujejo.

— (*Gospod Andrej Praprotnik*), vodja ljudske šole v Ljubljani, praznoval je 1. dne t. m. 35letnico svojega učiteljskega delovanja, in 25letnico tega delovanja v Ljubljani. Kdor gospoda Praprotnika in njegovo res vspešno in blagonosno delovanje tudi le deloma pozna, se ne bo čudil, da je bila 35letnica njegova v resnici vesel praznik ne samo slovenskega učiteljstva, temveč res prav vesel praznik vseh zavednih Slovencev. Praprotnik stoji na čelu oni, hvala Bogu, mnogobrojni družbi našega učiteljstva, katera je zmiraj in tudi v najbolj viharnih časih zvesto in nepremakljivo stala in se žrtvovala za našo narodno šolo in povsod: v šoli, v šolskih svetih, v časništvu in v drugem javnem življenji. Gosp. Praprotnik hodil je zmiraj eno pot z „Novicami“ in zato mu tudi še posebej in iz vsega srca kličejo stare „Novice“ staremu svojemu „tovarišu“: Bog ga živi, Bog nam ga ohrani še mnoga leta!

— (*Poslanec knez Ernest Windischgrätz*) preselil se je zopet v Gorico in zdravje njegovo se je, kakor smo izvedeli iz njegovega lastnega pisma, prav zdatno zboljšalo, tako, da se po Véliki noči zanesljivo vrne v državni zbor, ako bi bila pa sila, pa tudi še prej. Omedlevice so gospoda kneza zopet popolnoma popustile, samo kašlja se še ni mogel do dobrega znebiti.

— (*Gospod profesor J. Marn*) obolel je, kakor čujemo, za pljučnico. Po novejih poročilih moremo našim bralcem naznaniti, da je obče čislanemu gospodu profesorju uže odleglo in nevarnost prestana.

— (*Dr. J. Galé*), do sedaj pri okrožni sodniji novomeški državnega pravdnika namestnik, imenovan je za svetovalca pri okrožni sodniji celjski. — Postojnski okrajni sodnik V. Supančič pa je imenovan za svetovalca pri deželni sodniji v Celovcu.

— (*Gospod Matej Cigale*), ministerski tajnik, vrednik slovenskega državnega zakonika, odlikovan je po razglasu včerajšnje uradne „Wiener Zeitung“ v priznanje njegovega mnogoletnega in izvrstnega poslovanja z naslovom in pravicami vladinega svetovalca z odpustom pristojbin. — Vredništvo „Novic“ in ž njim gotovo tudi vsi prijatelji slovenščine z velikim veseljem pozdravljajo to lepo odlikovanje velezaslužnega našega rojaka, ki dolgo vrsto let na tujem vendar neprenehoma dela tako vspešno za naše slovstvo, posebno pa za težavno našo terminologijo v viših vrstah znanosti.

Zahvala.

Dné 23. m. m. umršega gosp. Antona Samasse, ljubljanskega častnega meščana dediči so mi vsled rajnikovega določila 114 gold. izročili v to svrho, da vsak siromak, kolikor jih je v mestni ubožni hiši, in vsak tistih ljudí, ki v tej hiši siromakom strežejo, dobó po en goldinar na roko; dalje sem po omenjenih dedičih prejel 500 gold. za razdelitev med resnično potrebne domače reveže v Ljubljani.

Ker sem znatna darila takoj porabil tako, kakor so bila namenjena, me veže le še dolžnost, da v imenu osrečenih revežev z najtoplejšo hvaležnostjo priobčim ta čin dejanske ljubezni do bližnjega, pristavljaje, da je pokojni gosp. Anton Samassa v svoji oporoki vrhu tega tudi še tukajšnji ubožni zakladi volil 2000 gold.

Pri mestnem magistratu ljubljanskem
25. dan februarija 1883.

Župan: Grasselli m/p.

---

*) Škoda je uradno cenjena na 28.130 gold.; zavarovanega bilo je vsega skupaj za vrednost 2900 gold. a. v.

Pis.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Budgetna obravnava državnega zbora nadaljuje se dan za dnevom tako, da dobri preroki mislijo, da bi bilo mogoče to razpravo končati s tekočim tednom; hladnokrvni preroki pa tega še ne verjamejo, akoravno ni dvomiti, da bo pred véliko nočjo vsikakor odobren v obeh zbornicah. — Včeraj pričela se je obravnava proračuna naučnega ministerstva.

Sicer je pa vlada zbornici predložila zadnje dni marsikatere važne predloge, med drugimi: postavo, s katero se pooblasti vlada, na jezeru „Bodensee“ napraviti brodove, na katerih se bodo prevažali celi železniški vlaki, neobhodno potrebni po dodelani predarlski železnici. Stroški za to brodovje in kolodvore proračunani so na 820.000 gold.; nadalje: predlog, da se vlada pooblasti, skleniti z gališkim deželnim zborom pogodbo gledé tamošnjega zemljišnega zaklada, po kateri naj bi se:

a) Galiciji odpisal dolg: dosedanjih državnih predplač . . . . . 9,547.560 gold.
in drž. brezobrestnih posojil . 65,625.000 „

skupaj . 75,172.560 gold.

b) nadalje pa bi država dajala na mesto dosedanjih brezobrestnih letnih posojil od 2,625.000 gld. vsako leto nevračljive državne podpore 2,100.000 gold., povračilnega posojila pa vsako leto po 325.000 gld., in to za prihodnjih 14 let.

Z drugo predlogo zahteva vlada pooblastilo, na državne stroške napraviti železnico od postaje gališke Albreht in Dniesterske železnice z imenom Stry čez Skole do gališko-ogerske meje čez oni del Karpatov, ki se imenuje Beskid. Za začetne priprave za to čisto strategično železnico zahteva vlada 100.000 gold. V drugi predlogi zopet zahteva vlada 20.000 gold. za začetne stroške za državno, sekundarno železnico v Dalmaciji od Siveriča na Knin. — Važen in velikega gospodarskega pomena za dežele je tudi predlog poslanca Hevere, kateri zahteva predlog postave, po kateri bi mogoče bilo, potepuhe po krajši poti odpravljati izrekoma v posilne delavnice.

Srbska. — Včeraj se je praznovala obletnica, odkar je Srbska povzdignjena v kraljestvo in pri tej priliki podeljen je bil ministrom novo ustanovljeni orlov red. Naznanilo iz Črne gore, da je tamošnji prvi minister, sorodnik knezov, tje došlega Črnega Jurija iz rodú prejšnjih srbskih knezov pozdravil z naslovom „kralj Srbske in Bosne“, pripomore tukaj k še veči pozornosti na vse, kar se godi v Črni gori.

Laška. — Zopet so „irredentovci“ vrgli tri bombe ob enem času, posebno pri zastopnikih avstrijskih. Laška vlada zopet hiti telegrafirat po vseh vetrih, koliko sumljivih osob je zaprla in kako ojstro hoče ž njimi postopati; pa to so zmiraj le enake besede, vspešnega dejanja pa ne zasledimo pri Lahih nikdar. Potolažiti razžaljeno Avstrijsko prišla sta minister Depretis in Mancini osebno k avstrijskemu zastopniku grofu Ludolfu, izreč mu obžalovanje laške vlade zarad najnoveje dogodbe z bombami. — Še bolj pomenljiv pa je odgovor papežev na najnovejše cerkveno-državne razprave na Nemškem in Laškem. Dne 3. t. m. praznovala se je v Vatikanu peta obletnica kronanja papeževega. Sveti oče sprejeli so kardinale v prestolni dvorani, kardinal di Pietri prečital je kot dekan vsega kolegija adreso, na katero je papež odgovoril s sledečim govorom:

„Želeli smo, da bi vsi naši otroci vživali sad verskega mirú in smo se trudili ga tam zopet vpeljati, kjer je bil kaljen. — Pa nenadoma skušajo tukaj in drugje sovražniki, gnani po nespravljivem sovraštvu in — kakor po zaroti združeni — s tisučerimi umetnijami naše namene prestreči in zabraniti, da bi se ne vresničili. In vendar se obrača naše delovanje izključno na verske zadeve ljudstva, ki zadevajo duhovsko oblast papeževo.

Ker si tudi prizadevamo, povrnitev po nedostojnem načinu žaljene svetovne oblasti zahtevati, so se naše besede javno kot prazne pritožbe zasramovale in v obraz se nam mečejo še niža razžaljenja in obrekovalne obtožbe, ako zahtevamo, da se neopravičene zapreke odstranijo, da se novi škofje morejo vpeljati v svoje škofije. Naše zahtevanje razlaga se hudobno, in nekateri drznejo se celó kričati o krivičnem prisvojevanji (uzurpaciji), kakor da bi mi novo lastenje, ki je brez vsake pravne podlage, mogli pripoznati za opravičeno.

Vkljub hudim napadom na vero se pa hočemo truditi nasprotovati hudim napakam, ki svet obtežavajo, s tem, da narodom ojstro priporočamo nauke nravnosti, brzdamo strasti in širimo zdrav nauk. Tem se ima družba zahvaliti, ako še ni prišla do skrajnega propada.“

30.000 hruševih in jabolčnih divjakov

se dobi po 1 gold. sto, 2000 pa bolj močnih po 2 gold. sto. Drenažne cevi za vodotoče 1000 sežnjev, prodajam seženj po 1 gold. 20 krajc. in sem 10 let porok za to; votline je dva cola. Andrej Net
v Kokrici pri Kranji.

XXVIII. izkaz doneskov
za spominek dr. J. vitez Bleiweis-Trsteniškega.

Neimenovan duhoven na Kranjskem .	2 gld.	50 kr.
Nabral in poslal preč. gospod Martin Skubic, dekan v Ribnici:		
Gospod Tramte Anton, kaplan iz Dobrepolja	1 „	29 „
„ Zelnik Josip, farni oskrbnik v Loškem potoku	1 „	87 „
„ Kadunc Franc, oskrbnik duhovnije v Dragi	1 „	— „
„ Jaklič Štefan, župnik v Dolenjivasi	2 „	— „
„ Gerjol Lovro, župnik pri sv. Gregoriji	1 „	— „
„ More Anton, duhovni pomočnik v Ribnici	3 „	— „
„ Pristov Šimon, duhovni pomočnik v Ribnici	2 „	— „
„ Skubic Mart., dekan v Ribnici	5 „	— „
Skupaj	19 gld.	66 kr.
K temu v zadnjem listu izkazanih	1612 „	65 „
Skupaj do zdaj	1632 gld.	31 kr.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 7. marca ob 12. uri 50 min. pop.

Vlada predložila je zbornici postavo zarad odškodovanja nedolžno obsojenih osob. Budgetna obravnava je prav počasna; danes se razpravlja drugi dan proračun naučnega ministerstva. Ravno je govoril minister Konrad, odbijaje napade zarad češke šole na Dunaji.

Odgovorni vrednik: Alojzij Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.